

N:o 49 .

Ank. till Riksd. kansli den 7 april 1905, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående lagbestämmelser i syfte att arbetstagares egna tillskott till under arbetsgifvarens förvaltning stående sjuk-, begravnings- och pensionskassor måtte i händelse af arbetsgifvarens konkurs betryggas såsom arbetstagarnes egendom.

Lagutskottet har till förberedande behandling fått emottaga en inom Andra Kammaren af herr *J. E. A. Ohlsson* i Halmstad väckt motion, n:o 115, af följande lydelse:

»Vid 1904 års riksdag väckte undertecknad motion om arbetstagares förmånsrätt till under arbetsgifvares förvaltning stående medel, som af de båda parterna gemensamt tillskjutas för de förras sjuk-, begravnings- och pensionskassor, för den händelse arbetsgifvaren skulle komma att afstå sin egendom till konkurs. Motionen afstyrktes af lagutskottet och afslogs af Riksdagen. Såsom anledning till lagutskottets förfarande angaf dess herr vice ordförande i sitt yttrande till Andra Kammarens protokoll den omständigheten, att hela tidens riktning i lagstiftningen går därhän att så m^o som möjligt söka inskränka de så kallade tysta förmånsrätterna.

Men oafsedt denna tidens riktning måtte det väl under alla förhållanden vara obilligt, att arbetstagarne skola kunna genom arbetsgifvarens obestånd beröfvas de medel de själfva tillskjutit i förhoppning, att deras tillskott i förening med arbetsgifvarens skola bereda dem större förmåner, än hvad de ensamma skulle kunna förskaffa sig. Det ligger ju också nära till hands att antaga, att arbetsgifvarens erbjudande göres med villkor, att arbetarne själfva terminligen inbetala ett visst belopp och att de hoplagda medlen få mot ränta innestå i hans affär. Skulle därför arbetarne hafva

anledning att skjuta ifrån sig ett bidrag, som ovedersägligen måste under normala förhållanden vara dem till ökad gagn?

Då emellertid omständigheter kunna inträffa, som göra arbetsgifvarens goda afsikt om intet, borde väl, synes det, arbetstagaren ha obestridd rätt att oakortade utfå de medel åtminstone, som han själf tillsläppt. De kunna väl i all rimlighets namn icke tillhöra principalens kreditorer.

Hvilka bestämmelser böra intagas i lagen, för att det ändamål skall vinnas, som med denna motion afses, vågar jag med hänsyn till tankegången hos förra Riksdagens lagutskott icke yttra mig om, utan åtnöjer jag mig med den hemställan, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes affatta och förelägga Riksdagen sådan lagbestämmelse, att arbetstagens egna tillskott för under arbetsgifvarens förvaltning stående sjuk-, begrafnings- och pensionskassor i händelse af arbetsgifvarens iråkade konkurs måtte såsom arbetstagens egendom be tryggas.»

Såsom motionären omnämner, väckte han vid nästlidet års riksdag en motion, afseende att åstadkomma en lagändring i syfte att under arbetsgifvares förvaltning stående medel, hvilka tillhörde af arbetsgifvaren ensam eller af honom och hans arbetare i förening till de senares förmån bildade sjuk-, begrafnings- eller pensionskassor, måtte i händelse af arbetsgifvarens konkurs utgå med förmånsrätt i likhet med hvad i 17 kap. 11 § handelsbalken stadgas beträffande kyrkors, fattigkassors och socknemagasiners fordringar hos deras föreståndare samt vissa allmänna kassors, penningverks och inrättnings fordringar hos de tjänstemän, som äro satta att deras inkomster uppbära. Med afseende å berörda framställning, hvilken, såsom i förevarande motion jämväl omförmäles, i enlighet med lagutskottets afstyrkande hemställan icke föranledde någon Riksdagens åtgärd, erkände lagutskottet, visserligen, att det vore ett beklagligt förhållande, om en kassa af angifven art, helst om den till afsevärd del åstadkommits äfven genom under en lång följd af år af arbetarne gjorda tillskott, genom arbetsgifvarens insolvens ginge helt eller delvis förlorad. Men till förebyggande häraf borde efter utskottets åsikt helt andra utvägar tillitas än den ifrågasatta, nämligen i syfte att friställa en dylik kassa. Och vore åter de af arbetsgifvaren gjorda tillskotten lämnade under förutsättning, att han själf skulle förvalta kassan och hafva dess medel inestående i sin affär, kunde arbetarne ej sägas hafva till kassan fått en sådan själfständig rätt, att densamma enligt vanliga

rättsgrunder kunnat på bekostnad af öfriga oprioriterade fordringsägare tilläggas förmånsrätt för medlen i arbetsgifvarens konkurs.

Nu förevarande framställning är så till vida i jämförelse med den nyss omförmälta af mera inskränkt omfattning, att det endast är med afseende å nämnda kassor till den del de utgöras af arbetarnes egna tillskott, som åstadkommande af betryggande föreskrifter i angifven riktning ifrågasättes. Den närmare beskaffenheten af de stadganden, som således ansetts önskvärda, har motionären emellertid icke angifvit. Han förutsätter, att arbetarnes ifrågavarande tillskott äro deras egendom, till hvilken ingen rätt tillkommer arbetsgifvarens fordringsägare, d. v. s. i afsedda fall konkursboet. Men härvid är att märka, att det i förevarande fall är fråga om penningar, som i följd af sin natur och det vanligast förekommande syftet med att de ställas under arbetsgifvarens förvaltning — att denne må använda dem i och för sin rörelse eller eljest mot ränta — icke kunna tänkas vid arbetsgifvarens konkurs finnas oförvandlade kvar i boet. Det kan sålunda för arbetarna endast blifva fråga om en fordringsrätt, för hvilken de äro underkastade att i boet konkurrera med öfriga borgenärer. Ett nära till hands liggande medel att vinna motionens syfte synes således vara, att arbetares fordringar för tillskott till kassor af förevarande art utrustades med en förmånsrätt, på sätt i ofvanberörda till 1904 års Riksdag gjorda framställning föreslogs beträffande till kassorna hörande medel öfver hufvud.

Härutinnan möter emellertid uppenbarligen först svårigheten att, när en sådan kassa uppkommit genom tillskott måhända under en lång följd af år af såväl arbetsgifvaren som arbetarna samt å dessa medel tilläfvens tyrs upplupen ränta och annan afkastning afgöra, till hvilken del kassan utgöres af medel, som tillskjutits af arbetarna och för hvilka förmånsrätt sålunda skulle förefinnas. En förmånsrätt af förevarande art synes i följd häraf utskottet praktiskt taget icke kunna ifrågakomma annat än med afseende å kassorna i deras helhet. Men jämväl beträffande lämpligheten öfverhufvud af lagstifningsåtgärd i syfte att införa en sådan förmånsrätt är utskottet af den uppfattning, att en dylik åtgärd icke är ändamålsenlig — en ståndpunkt, hvilken enligt hvad af det ofvan anförda framgår, intogs äfven af lagutskottet vid 1904 års riksdag.

I allmänhet har man i den nyare rättsvetenskapen kommit till den mening, att de s. k. tysta förmånsrätterna, med afseende å hvilka rättighetens förekomst och utsträckning i det särskilda fallet icke är fullt klar och tydlig för tredje man, äro olämpliga och oförenliga med den betydande roll, som krediten i närvarande tid spelar. I de fall, då

kassor af förevarande art förvaltas af arbetsgifvare, kan det, äfven om kassornas förefintlighet är mera allmänt känd, åtminstone icke antagas vara för tredje man bekant, att eller till hvilken del kassorna tilläfventyrs bestå af arbetarnes tillskott, och med hänsyn härtill skulle det för andra borgenärer innebära en ganska stor risk, om förmånsrätt för ifrågavarande medel funnes stadgad.

Utskottet förbiser ingalunda behovet af betryggande föreskrifter till förekommande af de i motionen omförmälta missförhållandena. Tyvärtom finner utskottet motionens syfte värdt allt erkännande. Det är, såsom af det ofvan anförda framgår, allenast i fråga om lämpligaste sättet att undanröja berörda olägenheter, som utskottet icke är ense med motionären. I likhet med 1904 års lagutskott anser utskottet, att man i främsta rummet bör sträfva efter att friställa ifrågavarande kassor, gifva dem en rättsligen erkänd och gent emot de personer, genom hvilkas tillskott de uppkommit, själfständig ställning. Detta mål vunnes i utskottets tanke lämpligast genom att kassorna blefve juridiska personer med en rättsligen ordnad förvaltning. Det vore då förvaltningens sak att tillse, att kassans medel icke äfventyrades genom bristande säkerhet för det fall, att de till större eller mindre del utlånades till arbetsgifvaren för att t. ex. tjäna honom såsom rörelsekapital. En sådan förvaltningsåtgärd kan nämligen ofta synas intressenterna i kassan fördelaktig med hänsyn till möjligheten att erhålla en högre ränta å medlen, en synpunkt som för närvarande ofta lärer vara bestämmande i de fall, då arbetsgifvaren, enligt af arbetarne erhållet uppdrag eller medgifvande, har kassans medel innestående i sin affär.

På grund af hvad såhunda anförts hemställer utskottet.

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 april 1905.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Herrar *Sandqvist* och *Lilliesköld* hafva begärt få antecknad, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.